Undervisningsplan for børnehaveklassen

Formålet med undervisningen

Børnehaveklassen skal skabe en tryg, stabil og meningsfuld overgang fra børnehave eller hjem til skolelivet.

Undervisningen tager udgangspunkt i, at børnene befinder sig på et udviklingstrin, hvor leg, efterligning, sansning, bevægelse, rytme, fantasi og sociale relationer har stor betydning for læring og udvikling.

Barnet skal opleve sig som værdsat og som en betydningsfuld del af fællesskabet. Der lægges derfor vægt på, at børnene gradvist bliver fortrolige med:

- skolens rytme
- fælles samlinger
- beskeder og rutiner
- fri leg
- fortælling
- sang
- rim og remser
- bevægelse
- natur
- kreative aktiviteter
- praktiske opgaver
- fællesskab og sociale relationer.

Den frie leg har en central plads både på grund af legens egenværdi og som mulighed for, at børnene udvikler fantasi, initiativ, sociale relationer, kommunikation og evnen til at indgå i fællesskaber.

Undervisningen skal videreudvikle de erfaringer og færdigheder, børnene allerede har med sig, og stimulere deres nysgerrighed, lyst og motivation til at beskæftige sig med skolens faglige og sociale indhold.

Børnehaveklassen fungerer samtidig som en bro til 1. klasse. Børnene møder derfor begyndende erfaringer med blandt andet bogstaver, ord, tal, former, fortælling og hukommelse, men arbejdet foregår fortsat gennem en legende, rytmisk, sanselig og praktisk tilgang.

Børnehaveklassens kompetenceområder og mål

Kompetenceområde	Mål
Engagement og fællesskab (EF)	Eleven kan bidrage til fællesskabet og drage omsorg for sig selv og andre.
Natur og naturfænomener (NN)	Eleven kan færdes i naturen ud fra egne iagttagelser.
Sprog (S)	Eleven er opmærksom på forskellige måder at bruge sproget på.
Matematisk opmærksomhed (MO)	Eleven kan anvende tal og geometrisk sprog i hverdagssituationer.

Kompetenceområde	Mål
Kreative og musiske udtryksformer (KMU)	Eleven kan udtrykke sig i billeder, musik og drama.
Krop og bevægelse (KB)	Eleven er opmærksom på at styrke kroppen gennem det sunde valg.

Børnehaveklassens placering i skolens undervisningsstruktur

Børnehaveklasse og 1. klasse er samlæst, men de to klassetrin skal fortsat kunne følges fagligt hver for sig.

Børnehaveklasseeleverne deltager i den fælles rytme og i mange af de samme fortællinger, aktiviteter og temaer som 1. klasse, men deres undervisning planlægges, dokumenteres og evalueres ud fra børnehaveklassens seks kompetenceområder.

1. klasse dokumenteres derimod ud fra de fag og mål, der gælder for 1. klasse.

Undervisningsområde	Børnehaveklassens arbejde
Musik	Morgensang, rim, remser, sanglege, rytme, bevægelse, lytning og fællesskab
Hovedfag	Fortælling, eventyr, årstider, sprog, tal, former, natur, samtale og billedlig bearbejdning
Kultur	Traditioner, årstidsfester, fortællestof, sociale relationer, fællesskab og praktiske rutiner
Science	Naturiagttagelser, årstider, vejr, dyr, planter, naturmaterialer, sansning, sortering, tælling og enkle undersøgelser
Kreative og praktiske aktiviteter	Tegning, maling, bivoks, ler, modellering, naturmaterialer og enkle håndens aktiviteter
Krop og bevægelse	Sanglege, ringlege, fri leg, ture, balance, motorik, kropsbevidsthed, trafik og hygiejne
Skolens fælles liv	Årstidsfester, projektuger, fælles arrangementer, praktiske opgaver og relationer på tværs af alder

Tværfaglig sammenhæng med kompetenceområderne

Den samme aktivitet kan udvikle flere kompetenceområder, men det skal fremgå af planlægning og dokumentation, hvilket konkret indhold der er arbejdet med.

Eksempelvis kan børnene samle kastanjer i forbindelse med efteråret:

- At undersøge træet, frugten og årstiden knyttes til **Natur og naturfænomener**.
- At tælle, sortere eller skabe mønstre med kastanjerne knyttes til **Matematisk opmærksomhed**.
- At fortælle om oplevelsen eller lære ord for det sete knyttes til **Sprog**.
- At male eller modellere efterårsoplevelsen knyttes til **Kreative og musiske udtryksformer**.
- At gå turen, balancere og bevæge sig i terrænet knyttes til **Krop og bevægelse**.
- At samarbejde, hjælpe og tage hensyn på turen knyttes til **Engagement og fællesskab**.

Det fælles tema er således ikke i sig selv dokumentationen. Det er det konkrete faglige sigte, der afgør, hvilke kompetenceområder der er dækket. Dette princip fremgår også af skolens årsplanmateriale.

Kompetenceområdernes udvikling

Engagement og fællesskab (EF)

Undervisningen skal give børnene erfaring med at være både individ og deltager i et fællesskab.

Der arbejdes blandt andet gennem:

- fri leg
- fælles samling
- praktiske opgaver
- måltider
- oprydning
- fælles aktiviteter
- traditioner og årstidsfester
- drama og rolleleg
- mødet med forskellige kulturer og fortællinger.

Børnene øver sig i at:

- indgå i relationer
- tage initiativ
- fastholde et valg
- samarbejde
- aflæse andre
- tage hensyn
- hjælpe andre
- vente på tur
- forstå fælles spilleregler
- udtrykke følelser og behov
- acceptere, at mennesker er forskellige
- opleve sig som en værdifuld del af fællesskabet.

Tegn på udvikling

Mod slutningen af børnehaveklassen forventes barnet i stigende grad at kunne deltage i klassens rytme, forstå fælles beskeder, vente på tur, tage ansvar for enkle opgaver, etablere relationer og vise omsorg og hensyn.

Natur og naturfænomener (NN)

Undervisningen tager udgangspunkt i konkrete oplevelser i naturen.

Børnene skal have mulighed for at være ude gennem årets forskellige vejr- og årstidsforhold og lære naturen at kende med sanserne.

Der kan arbejdes med:

- forår, sommer, efterår og vinter
- vejr
- jord
- vand
- luft
- ild

- planter
- dyr
- insekter
- fugle
- skov og nærområde
- naturmaterialer
- dyrkning af krydderurter
- affald
- genbrug.

Der kan blandt andet indgå ture i skov og mose, observation af dyr, arbejde med sand, vand, jord og mudder, bålets varme, vind, træarbejde, dyrkning samt indsamling og genbrug af materialer.

Børnene skal gradvist udvikle:

- glæde ved naturen
- nysgerrighed
- præcis iagttagelse
- forståelse for årets rytme
- hensyn til dyr og planter
- respekt for natur og miljø
- begyndende forståelse for ansvarlig anvendelse af ressourcer.

Tegn på udvikling

Barnet kan eksempelvis genkende årstider og almindelige dyr og planter fra nærområdet, fortælle om egne observationer og tilpasse sin adfærd til naturen.

Sprog (S)

Sproget udvikles gennem hele skoledagen og især gennem:

- eventyr
- fortælling
- samtale
- rim
- remser
- sanglege
- bevægelseslege
- ordlege
- lydlege
- genfortælling
- fri leg
- dramatisering.

Børnene skal have tid og mulighed for både at lytte og selv udtrykke sig.

Undervisningen skal stimulere:

- ordforråd
- sætningsdannelse
- tydeligt talesprog
- fortællelyst

- lytteevne
- kropssprog
- forståelse af andres kropssprog
- lydlig opmærksomhed
- nysgerrighed over for bogstaver og skrift.

Der kan blandt andet arbejdes med forbogstavet i eget navn, at skrive eget navn, små ord, breve, vrøvlehistorier, ordlege og selv at fortælle eventyr.

Arbejdet skal være forberedende og undersøgende og må ikke gøre børnehaveklassen til en fremskudt 1. klasse.

Tegn på udvikling

Barnet kan i stigende grad:

- lytte til en fortælling eller besked
- deltage i samtale
- fortælle om egne oplevelser
- genfortælle dele af en fortælling
- eksperimentere med rim og lyde
- genkende enkelte bogstaver
- vise begyndende forståelse for læseretning og skrift.

Matematisk opmærksomhed (MO)

Matematisk opmærksomhed udvikles gennem konkrete hverdagssituationer, leg, rytme og praktiske aktiviteter.

Der arbejdes blandt andet med:

- tal
- talsymboler
- tælling
- antal
- mængder
- sortering
- sammenligning
- størrelser
- placering
- rækkefølge
- mønstre
- geometriske figurer
- ugedage
- måneder
- årstidernes rytme.

Matematikken kan eksempelvis indgå, når børnene:

- tæller, hvor mange der er i klassen
- undersøger, hvem der mangler
- dækker bord
- sorterer naturmaterialer

- laver mønstre
- arbejder med bundne tegneopgaver
- deltager i rytmisk tælling.

Tegn på udvikling

Barnet kan ved afslutningen af børnehaveklassen i stigende grad:

- tælle
- genkende enkle talsymboler
- forbinde tal med mængde
- sortere og sammenligne
- genkende enkle geometriske figurer
- bruge ord om placering og størrelse
- genkende rækkefølger og mønstre
- orientere sig i ugens og årets rytme.

Kreative og musiske udtryksformer (KMU)

Børnene skal have mulighed for både at opleve kunstneriske udtryk og selv være skabende.

Der arbejdes blandt andet med:

- tegning
- maling
- vådt-i-vådt
- bivoks
- ler
- modellering
- sang
- musik
- rytme
- sanglege
- drama
- rolleleg
- små forestillinger
- årstidsudsmykning.

Musik har en fast plads gennem blandt andet morgensang, og børnene kan møde både andre elevers koncerter, teater og øvrige kunstneriske fremførelser.

Tegn på udvikling

Barnet kan i stigende grad:

- deltage aktivt i sang og musik
- udtrykke oplevelser gennem billeder og form
- bruge forskellige kreative materialer
- deltage i rolleleg og drama
- fortælle enkelt om egne oplevelser af musik, billeder og drama
- bidrage til et fælles kunstnerisk udtryk.

Krop og bevægelse (KB)

Kroppen udvikles gennem fri bevægelse, leg, praktisk arbejde og målrettede motoriske aktiviteter.

Undervisningen kan blandt andet indeholde:

- sanglege
- fingerlege
- ringlege
- legegymnastik
- boldkast
- ture
- løb
- hop
- spring
- klatring
- balance
- kravlen
- gynge
- kælke
- grave
- finmotoriske aktiviteter
- praktiske køkkenopgaver
- tegning og maling
- syning og filtning
- modellering.

Der arbejdes både med grov- og finmotorik.

Krop og bevægelse omfatter i den eksisterende plan desuden:

- kropsbevidsthed
- personlig hygiejne
- sund kost
- selvhjulpenhed
- skolens fysiske rammer
- enkle trafikregler
- tryg færden i nærområdet.

Tegn på udvikling

Barnet kan i stigende grad:

- bruge kroppen alsidigt
- koordinere bevægelser
- håndtere forskellige redskaber
- klare flere praktiske opgaver selv
- vaske hænder og deltage i personlige rutiner
- tage tøj og sko af og på
- holde orden på egne ting
- færdes sikkert på skolen og begyndende sikkert i trafikken.

Den pædagogiske rytme

Undervisningen organiseres gennem en genkendelig daglig og ugentlig rytme.

Den faste struktur skal understøtte:

- tryghed
- forudsigelighed
- koncentration
- overgang mellem aktiviteter
- fællesskab
- selvstændighed.

Dagen kan blandt andet rumme morgensang, samling, fortælling, fri leg, praktiske opgaver, kreative aktiviteter, natur, bevægelse, måltid og fælles afrunding.

Rytmen er en pædagogisk ramme og ikke en erstatning for den faglige dokumentation. Hvis børnene eksempelvis tæller i en rytmisk aktivitet, kan den dokumenteres som Matematisk opmærksomhed; hvis aktiviteten alene er bevægelse og sang, dokumenteres den efter det konkrete faglige sigte.

Årstider og skolens traditioner

Årets rytme har en tydelig plads i børnehaveklassens undervisning.

Der kan blandt andet arbejdes omkring:

- Høstfest
- Mikaelsfest
- Lanternefest
- jul
- påske
- pinse
- Majfest
- Skt. Hans.

Årstidsfesterne er ikke selvstændige kompetenceområder. Det er aktiviteterne før, under og efter festen, der kan dække kompetenceområder.

Et festforløb kan eksempelvis indeholde:

- fortælling og genfortælling → **Sprog**
- sange og drama → **KMU**
- årstidsiagttagelser → **NN**
- bevægelseslege → **KB**
- fælles forberedelse og ansvar → **EF**
- tælling, mønstre eller sortering → **MO**.

Projektuger og fælles skoleaktiviteter

Børnehaveklassen kan deltage i projektuger og aktiviteter på tværs af klassetrin på et niveau, som svarer til børnenes alder og udvikling.

Projektarbejdet kan blandt andet understøtte:

- **Sprog** gennem fortælling og samtale
- **MO** gennem tal, former, sortering og mønstre
- **NN** gennem naturiagttagelser
- **KMU** gennem tegning, maling, modellering, sang og drama
- **KB** gennem bevægelse og motorisk aktivitet
- **EF** gennem samarbejde, deltagelse og relationer på tværs af alder.

Projektugen dokumenteres således på samme måde som den øvrige undervisning: ud fra det faktisk gennemførte faglige indhold.

Samlæsning med 1. klasse og differentiering

0./1. klasse kan deltage i samme fortælling, tema eller aktivitet, men børnehaveklassens og 1. klasses mål er forskellige.

Eksempel:

Fælles fortælling

Børnehaveklassen kan:

- lytte
- genfortælle mundtligt
- tegne
- dramatisere
- lege med rim og ord.

Det dokumenteres primært under **Sprog** og eventuelt **KMU**.

1. klasse kan i samme forløb arbejde med:

- bogstav og lyd
- ord
- skrivning
- begyndende læsning.

Det dokumenteres som **dansk**.

På samme måde kan et fælles talforløb være **Matematisk opmærksomhed** for børnehaveklassen og **matematik** for 1. klasse.

Progression gennem børnehaveklasseåret

Progressionen er ikke en bevægelse gennem nye fag, men mod stigende tryghed, deltagelse, selvstændighed og bevidsthed inden for de samme seks kompetenceområder.

Ved skoleårets begyndelse

Der lægges især vægt på:

- tryghed
- relationer
- klassens rytme
- fælles beskeder
- fri leg

- rutiner
- at lære skolens fysiske rammer at kende.

Gennem skoleåret

Der stilles gradvist større krav til, at barnet:

- lytter i længere tid
- fastholder deltagelse
- udtrykker sig sprogligt
- deltager mere selvstændigt
- tager ansvar for små opgaver
- anvender tal og former i hverdagssituationer
- iagttager naturen mere bevidst
- udvikler motoriske færdigheder
- arbejder mere vedholdende med kreative aktiviteter
- samarbejder med andre.

Mod skoleårets afslutning

Der lægges særlig vægt på overgangen til 1. klasse og på, om barnet har udviklet de sociale, sproglige, motoriske og praktiske forudsætninger for at kunne deltage i den næste fase af skoleforløbet.

Særligt fokus ved overgangen til 1. klasse

Der lægges blandt andet mærke til, om barnet:

- kan sidde og lytte til fx et eventyr
- kan forstå en kollektiv besked
- kan vente på tur
- øver sig i at holde orden på sine ting
- har knyttet relationer i gruppen
- føler sig trygt og accepteret
- fortsat kan anvende efterligning som læringsform.

Overgangen kan desuden understøttes gennem kontakt til SFO, kendskab til de kommende rammer og mødet med den kommende lærer, hvor det er relevant.

Evaluering og dokumentation

Børnehaveklassens udvikling følges primært gennem løbende observation og dokumentation, der passer til undervisningens karakter.

Dokumentationen kan bestå af:

- lærerobservationer
- korte undervisningsbeskrivelser
- fortællingstegninger
- malerier
- modelleringsarbejder
- kreative produkter

- naturarbejder
- sproglige observationer
- tælle- og formaktiviteter
- motoriske observationer
- observation af leg og samarbejde
- enkelte udvalgte produkter i mappe eller portfolio.

Den ugentlige dokumentation registrerer særskilt de seks kompetenceområder:

Sprog – Matematisk opmærksomhed – Natur og naturfænomener – Kreative og musiske udtryksformer – Krop og bevægelse – Engagement og fællesskab.

Der dokumenteres kun inden for et område, når ugens konkrete undervisning faktisk har arbejdet med det.

Evalueringen skal give læreren grundlag for at:

- følge klassens og det enkelte barns progression
- tilpasse undervisningens aktiviteter og niveau
- være opmærksom på behov for støtte
- justere differentieringen mellem børnehaveklasse og 1. klasse
- planlægge næste skridt i undervisningen
- understøtte overgangen til 1. klasse.

Samlet progression

Børnehaveklassens undervisning bevæger sig gennem skoleåret:

fra at møde skolen til at føle sig hjemme i skolens rytme

fra at være ny i gruppen til at kunne bidrage til fællesskabet

fra at lytte til selv at fortælle og udtrykke sig

fra leg med lyd og ord til begyndende sproglig opmærksomhed

fra konkrete mængder og rytmer til begyndende matematisk opmærksomhed

fra sanselige naturoplevelser til mere bevidst iagttagelse af natur og årstider

fra fri kreativ udfoldelse til større vedholdenhed og bevidsthed i egne udtryk

fra spontan bevægelse til større kropsbevidsthed, motorisk sikkerhed og selvhjulpenhed

fra voksenstøttede rutiner til stigende selvstændighed

fra børnehavens legende læringsform til at være parat til næste skridt i 1. klasse.

Børnehaveklassens undervisningsplan beskriver dermed ikke en fremrykket fagopdelt skolegang, men en målrettet etårig progression inden for seks kompetenceområder, hvor leg, fortælling, rytme, natur, bevægelse, kreativitet og fællesskab danner grundlag for barnets videre skolegang.